

HISTÓRIA: VÝROČIE LEGENDÁRNEJ OBRANY SOVIETSKEJ PEVNOSTI BREST PRED 81 ROKMI. PODĽA ZÁPISKOV NEMECKÉHO GENERÁLA

- CZ24 News | 24. června 2022

Jednou z prvých bitiek Veľkej vlasteneckej vojny, ktorá sa začala pred 81 rokmi, 22. júna 1941, je legendárna obrana pevnosti Brest. Nemecké stanovisko k tejto udalosti poznáme z dokumentu, ktorý vypracoval veliteľ jednej z nemeckých divízií. Je o to zaujímavejší, že obsahuje nevedomé proroctvo o tom, ako sa bude súčasná vojna ďalej vyvíjať.

Obrana pevnosti Brest sa považuje za najdôležitejší čin Červenej armády v prvých dňoch Veľkej vlasteneckej vojny. Kedy sa však o tom sovietska strana prvýkrát dozvedela? Podľa vojenských dokumentov sa tak stalo na jar 1942, keď 23. marca jednotky 13. armády ukoristili pri obci Vysokoye v regióne Orel dôležitú trofej – „Správu o útoku na Brest-Litovsk“ 45. pešej divízie Wehrmachtu. Jej veliteľ generál Schliper v nej podrobne opísal počínanie nemeckých jednotiek pri obliehaní pevnosti Brest.

Z tohto dokumentu sa sovietske velenie dozvedelo, že pôvodný plán dobytia pevnosti stroskotal na impotencii nemeckých palebných zbraní pred jej kazematami a hrdinskému odporu ich obrancov. Výsledkom bolo, že Nemcom trvalo týždeň, kým zlomili odvahu Červenej armády. Po vyskúšaní všetkých prostriedkov sa im podarilo dosiahnuť výsledok len za cenu značných strát. Je zvláštne, že Schliper vysoko ocenil hrdinstvo svojich protivníkov v prvých dňoch vojny. No oveľa zaujímavejšie je, že veliteľ 45. divízie svojou správou do istej miery predpovedal osud Paulusovej armády v Stalingrade.

Počas nemeckého útoku na ZSSR dostala 45. divízia Wehrmachtu za úlohu dobyť Brestskú pevnosť. V nadchádzajúcom útoku malo jej delostrelectvo zohrať dôležitú úlohu. Schliper však pochopil, že kazematy pevnosti nemožno zničiť palebnou silou, ktorú mal k dispozícii. Preto pri plánovaní ostreľovania viac rátať s omráčením obrancov pevnosti ako s ich zničením delostreleckou paľbou. Dôležitú úlohu v tom mali zohrať raketometné šesťhlavňové mínomety, neskôr známe ako „škripoty“.

Najprv chcel generál vykonať delostreleckú prípravu a potom „škripotom“ tlačiť na nervy Červenej armády. Ale mínomety museli byť vypálené ako prvé, pretože bolo riskantné ich uviesť do akcie po ostreľovaní, pretože sa nachádzali v otvorenej polohe, v dosahu nepriateľskej palby. Vypustením „škripotov“ ráno 22. júna 1941 sa začala vojna. Ich vplyv na pevnosť sa ukázal byť slabý, keďže jej kazematy a pivnice prežili. Nemecká pechota po ostreľovaní dobyla železničný most cez Bug a mosty cez Muchavec. Jej postupu však zabránil tvrdohlavý odpor obrancov pevnosti. Ako napísal Schlipper, keďže Rusi boli za postupujúcimi Nemcami, využili „zručnosť ostreľovačov, kukučiek, strelcov z vikierov povaly, z pivníc a čoskoro nám spôsobili veľké straty na dôstojníkoch a poddôstojníkoch“.

Na poludnie bolo veliteľovi 45. divízie jasné, že delostrelecká podpora jeho pechoty je nemožná kvôli začínajúcim bojom zblízka v pevnosti. Pokusy výpočtov jednotlivých nemeckých zbraní strieľať priamou palbou len vytvárali hrozbu zasiahnutia vlastných jednotiek. Z rovnakého dôvodu sa ukázala ako zbytočná aj batéria útočných zbraní, ktorú si veliteľ 135. pešieho pluku podriadil vlastným rozhodnutím, aby podporil svoju pechotu v pevnosti. Zavedenie záloh do boja neprinieslo Shliperovi výsledok, pretože vyčistenie opevnenia viedlo k novým stratám. Priznal, že Rusi „strieľali vynikajúco“.

O 13:50 sa veliteľ 45. divízie konečne presvedčil, že útok peších síl na Brest nemá zmysel. Nariadil stiahnuť sa a obklúčiť pevnosť zo všetkých strán a potom na ňu viesť cieľenú delostreleckú palbu. To znamenalo, že Nemci sa rozhodli obliehať pevnosť a odsúdili jej obrancov na muky hladu a smädu.

23. júna Nemci stiahli svoje jednotky z pevnosti (s výnimkou tých, ktorí boli obklúčení v kostole) a následne spustili palbu na opevnenie. Ráno dorazila armádna propagandistická mašinéria s reproduktorom, ktorá začala vyzývať Červenú armádu, aby sa vzdala. Striedavým ostreľovaním a propagandou sa Nemcom podarilo zajať asi 1900 ľudí.

Zdalo sa, že vôľa obrancov bola zlomená. Propaganda však na južnej časti pevnosti nebola úspešná, pretože v noci sa sovietski vojaci niekoľkokrát pokúsili prelomiť blokádu. Teraz bolo Schliperovi jasné, že tí, ktorí nechceli bojovať, sa vzdali. Zvyšok sa rozhodol bojovať na život a na smrť a zahnal myšlienky na kapituláciu.

24. júna sa veliteľ 45. divízie rozhodol zlomiť vôľu Rusov pokračovaním v ostreľovaní a odovzdaním výziev na kapituláciu. Teraz sa však vzdalo len niekoľko vojakov Červenej armády. Áno, a Schlipper sa takejto taktiky dlho nedržal. Pred poludním sa vysielacskou spojila skupina jeho „čiasťočne zranených a extrémne vyčerpaných“ vojakov, ktorí boli už druhý deň v kostole odrezaní od hlavných síl. V dôsledku toho generál nariadil ukončiť presviedčanie, aby sa vzdali a ostreľovanie, vyslal do kostola silný útočný oddiel 133. pluku, aby oslobodil Nemcov, ktorí boli v ňom zatvorení. Táto operácia priniesla nasledujúci výsledok:

„Pomocou špeciálnych delostreleckých úderov od 11.30 do 11.45 sa podarilo vyslobodiť asi 50 uzamknutých a súčasne obsadiť stredný ostrov, s výnimkou niekoľkých domov; 135. prápor obsadil aj západnú časť severného ostrova, neskôr 2. prápor aj južný ostrov; pričom 1250 ľudí bolo zajatých. A predsa sa Nemcom nepodarilo potlačiť všetky centrá odporu obrancov pevnosti. Vojaci Červenej armády pokračovali v držaní samostatných budov, vrátane časti kruhových kasární („Dom dôstojníkov“) blízko Brestských brán citadely. Okrem toho sa v ten istý deň pokúsili vymaniť sa z pevnosti:

„Popoludní, pri vyčistení centrálného ostrova, sa Rusi v sile roty pokúsili preraziť na východ, k mostu cez Muchavec, cez cestu, boli zničení. Živá palebná sila Rusov z ich hniezd odporu dávala dôvod očakávať nové nočné pokusy preraziť (...) A skutočne, v noci sa ruskí tankisti a pešiaci pokúšali preraziť.

Do 25. júna čelilo nemecké velenie nepríjemnému problému spojenému s vypratávaním pevnosti. Jednotky 45. divízie už ovládali väčšinu jej územia, ale vzhľadom na úzku oblasť pôsobenia nemeckých útočných skupín bola ich podpora delostrelectvom nemožná a palebné zbrane, ktoré mali k dispozícii, boli bezmocné proti hrubým stenám kazemát. Nemci mohli použiť tanky alebo útočné delá, ale Schlipper ich nemal. Preto nariadil pokus o získanie zajatých sovietskych obrnených vozidiel. Okrem toho bolo divíziám prisľúbené, že dostanú čatu francúzskych tankov Somois.

Na odstránenie odporu v Dome dôstojníkov sa Nemci uchýlili k pomoci sapérov. Demolačné nálože boli zhodené zo strechy budovy na okná a odpálené. Potom bolo počuť výkriky a stonanie zranených, ale aj potom pokračovali v strelbe. Sapéri priniesli výsledky. Pri podkopávaní opevnení mohli Nemci zobrať ďalších 450 zajatcov. Ale východná pevnosť stále vydržala. Schlipper preto urobil rozhodnutie – „hladom a smädom prinútiť Rusov ku kapitulácii“, pričom pokračoval v ostreľovaní centier odporu delostrelectvom a rozhadzoval tam propagandistické letáky.

27. júna sa nemecký divízny veliteľ od prebehlika dozvedel, že východnú pevnosť bráni takmer 400 vojakov Červenej armády s dostatočnou zásobou munície a potravín, ktorí si smäd hasia vodou z vykopaných jám. Boli s nimi ženy a deti...

Do tejto doby boli Nemci schopní obnoviť jeden sovietsky tank a útočnú zbraň, ktorá bola predtým v pevnosti poškodená. Toto obrnené vozidlo spolu s tankom Somuis podporovalo útočné skupiny pri čistení ložísk odporu. A stále ich bolo dosť, keďže „jednotliví Rusi stále strieľali z neprístupných úkrytov“. Navyše obrancovia východnej pevnosti naďalej presne strieľali. Jeho ostreľovanie z tankov a zbraní neprinieslo žiadny výsledok. Potom Schliper kontaktoval letectvo a požiadal ich, aby začali bombardovať pevnosť.

Luftwaffe prisľúbila pomoc pechote. Nepriaznivé počasie však zabránilo nájazdu 28. júna, čím obrancovia pevnosti získali o deň viac. Nasledujúce ráno začali lietadlá bombardovať pevnosť 500 kg bombami. Ale opevnenie vydržalo. Potom, 30. júna, sa velenie 45. divízie rozhodlo začať nový zásah v nádeji, že svojich obrancov vydymí horiacim olejom a benzínom. Útok však nebol potrebný, keď na poludnie letectvo zhodilo na pevnosť bombu s hmotnosťou 1800 kg, čo ukončilo organizovanú obranu Brestu:

„Večer sa so ženami a deťmi, ktoré prišli, vzdalo aj 389 ľudí, dostali povolenie od svojho veliteľa, majora, vzdať sa. V žiadnom prípade neboli otrasení, vyzerali zdravo a bacuľato a pôsobili disciplinovane.“

Na záver svojej správy Schliper napísal, že obrancovia pevnosti Brest bojovali mimoriadne tvrdohlavo a vytrvalo, pričom preukázali vysokú morálku. Výborným výcvikom brániacich sa jednotiek dokázali nemeckému generálovi vôľu klásť odpor.

45. divízia Wehrmachtu splnila svoju úlohu dobyť Brest za cenu veľkých strát. Počas týždňového útoku stratila 453 zabitých a nezvestných ľudí vrátane 32 dôstojníkov. Ďalších 668 ľudí utrpelo zranenia. Schliper odhadol straty sovietskej strany na 7223 zajatcov a obrovský počet zabitých. Okrem toho Nemci zobrali veľké trofeje z materiálu dvoch sovietskych divízií, ktoré bojovali v Breste. Veliteľ 45. divízie tiež poznamenal, že skúsenosti získané pri útoku na pevnosť jasne ukázali slabosť použitých prostriedkov.

Delostrelectvo a mímometry s raketovým pohonom nedokázali ničít opevnenia a obrnené vozidlá sa pred nimi ukázali ako bezmocné. Až zhadzovanie veľkých bômb sa stalo „výborným prostriedkom na morálny šok ukryvaných“. Schlíper zhrnul skúsenosti z bojov o Brest: „Ohromujúci útok na pevnosť, v ktorej sedí statočný obranca, stojí veľa krvi. Táto jednoduchá pravda sa opäť raz potvrdila pri dobytí Brest-Litovska.

Tieto slová nemeckého generála sa stali prorockými, keď o rok neskôr začal Wehrmacht bojovať v Stalingrade. Hoci toto mesto v skutočnosti nebolo pevnosťou, odvaha jeho obrancov ho z neho urobila. Na každej ulici, v každom dome sa Nemci stretli s ich prudkým odporom. V dôsledku toho nemecké jednotky nielenže utrpeli veľké straty, ale po mesiacoch urputných bojov aj kapitulovali.

ZDROJ: Armádny Magazín